

- здійснення валютних операцій особами та організаціями, які не мають відповідних дозволів для ведення даних видів діяльності;
- здійснення діяльності суб'єктів, які хоч і отримали відповідні дозволи, але проводять її з порушеннями законодавства;
- відкриття рахунків резидентів за межами нашої держави з порушеннями встановленого порядку;
- порушення порядку та строків обов'язкового ввезення на територію країни попередньо оплачених товарів;
- неповернення переведених грошових коштів у встановлені законодавством терміни;
- порушення порядку та правил зарахування валютної виручки, яка отримана за експорт товарів, продуктів інтелектуальної власності, послуг;

- порушення порядку здійснення обліку операцій у сфері валютної діяльності;
- неподання звітів за валютними операціями та/або недотримання термінів зберігання документів, що підтверджують здійснення таких операцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Россіхіна Г.В. Роль фінансово-правових норм у механізмі фінансово-правового регулювання: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
2. Костенко Ю.О. Фінансове право України: Навч. посіб. / Ю.О. Костенко – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 240 с.
3. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 року № 15-93 // ВВР, 1993, № 17, ст. 184.
4. Положення про валютний контроль: Постанова Правління Національного банку України від 08.02.2000 № 49, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 4 квітня 2000 р. за № 09/4430.

УДК 342.9:349.41

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Майданевич Г.А., здобувач
кафедри адміністративного та фінансового права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті аналізуються поняття та зміст адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів через призму розгляду понять «адміністративний делікт», «адміністративна відповідальність» та дослідження положень КУпАП, що стосуються правопорушень у галузі охорони природи та використання природних ресурсів. Звертається увага на значення родового та безпосереднього об'єкту адміністративного делікту у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Ключові слова: адміністративно-деліктні відносини, адміністративний делікт у сфері використання та охорони природних ресурсів, адміністративна відповідальність, використання та охорона природних ресурсів.

В статье анализируются понятие и содержание административно-деликтных отношений в сфере использования и охраны природных ресурсов путем рассмотрения понятия «административный деликт», «административная ответственность» и исследования положений КУоАП, касающихся правонарушений в области охраны природы и использования природных ресурсов. Обращается внимание на значение родового и непосредственного объекта административного деликта в сфере использования и охраны природных ресурсов.

Ключевые слова: административно-деликтные отношения, административный деликт в сфере использования и охраны природных ресурсов, административная ответственность, использование и охрана природных ресурсов.

Maydanevych H.A. THE CONCEPT AND CONTENT OF ADMINISTRATIVE AND TORT RELATIONS IN THE FIELD OF USE AND PRESERVATION OF NATURAL RESOURCES

This article analyzes the concept and content of administrative-tort relations in the field of use and protection of natural resources through consideration of the concept of “administrative offence”, “administrative responsibility” and study the provisions of the CUAO relating to offences in the field of nature protection and use of natural resources. Attention is drawn to the importance of the generic and direct object of administrative offence in the sphere of use and protection of natural resources.

Key words: administrative and tort relations, administrative delict in the field of use and protection of natural resources, administrative responsibility, use and protection of natural resources.

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах відсутності модернізації економіки України, спостерігається підвищений попит із боку широкого кола недобросовісних користувачів на природні ресурси. Унаслідок цього завдається значна шкода екологічному се-

редовищу та виникає ситуація, наближена до екологічної катастрофи. Не менш важливим фактором виступає також відсутність дієвого законодавства, яке належним чином здійснювало б регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охо-

рони природних ресурсів, забезпечувало б дбайливе ставлення до них і попереджувало протиправні посягання на навколишнє середовище та його складові елементи. З огляду на це, набуває актуальності питання притягнення до адміністративної відповідальності осіб, причетних до порушення встановлених режимних правил використання та охорони природних ресурсів, оскільки делікти в цій сфері не тільки спричиняють певні наслідки для громадян України, а й зачіпають більш глобальні проблеми, пов'язанні із життєдіяльністю всього живого на планеті.

Підсилює актуальність дослідження також те, що окремі об'єкти природоохоронного фонду нашої держави потребують чітко визначеного та зрозумілого механізму адміністративно-правового регулювання зі встановленням посиленого охоронного інструментарію, зокрема, у частині підвищення розміру та ефективності санкцій для порушників, які своїми діями завдають шкоду природно-ресурсному потенціалу країни.

Ступінь розробленості проблеми. Окремим дослідженням, тим чи іншим чином пов'язаним з адміністративно-деліктними відносинами у сфері використання та охорони природних ресурсів, присвячувалась увага в адміністративно-правовій доктрині такими вченими-адміністративістами, як: М. Балабан, В. Денисенко, В. Коваленко, В. Колпаков, С. Петков, С. Подлінув, М. Самбор, О. Стукаленко, О. Харитонов, О. Шем'яков, М. Шиленко, Є. Шульга та інші. Однак слід зазначити, що належної уваги поняттю та змісту адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів приділено не було.

Мета статті на основі теоретичних напрацювань вчених та аналізу відповідних нормативно-правових актів з'ясувати поняття та охарактеризувати зміст адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Використання та охорона природних ресурсів є складним міжгалузевим правовим інститутом, який являє собою сукупність як аграрно-правових норм, так і норм природоресурсного, цивільного, адміністративного та інших галузей права, що регулюють суспільні відносини у сфері використання та охорони природних об'єктів, природних ресурсів та природних комплексів [1].

Загалом, за твердженням Є. Шульги, природні ресурси України являють собою складну взаємопов'язану систему об'єктів навколишнього природного середовища, природних компонентів та сили природи, що застосовуються або можуть бути застосовані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей [2, с. 149]. Існує також майже тотожна думка, що природні ресурси – це природні компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей

[3, с. 114]. Тобто, основне їх призначення, з матеріальної точки зору, – забезпечення необхідними благами суспільства.

У розумінні О. Мінца природні ресурси – тіла і сили природи, які на даному рівні розвитку продуктивних сил і вивченості можуть бути використані для задоволення потреб людського суспільства у формі безпосередньої участі в матеріальній діяльності [4].

Виходячи з цього, природні ресурси безпосередньо пов'язані із розумовою та фізичною діяльністю конкретних людей, задіяних у використанні їх для забезпечення необхідними благами як себе, так і суспільства.

Зазначимо також: природні ресурси – це компоненти та сили природи, що використовуються або можуть бути використані як засоби виробництва та предмети споживання для задоволення матеріальних і духовних потреб суспільства, підвищення якості життя людей. За своєю матеріальною сутністю природні ресурси вважаються частиною географічного середовища. Це – сукупність природних умов існування та діяльності людей. Вони належать до компонентів природи, а відтак їх розподіл на Землі та концентрація в її надрах визначаються природними закономірностями [5, с. 255].

А відтак, однією з ознак природних ресурсів є те, що вони є вичерпними і їх достатній розподіл на Землі та концентрація в її надрах безпосередньо залежить від інтенсивності їх використання як засобів виробництва. Проте, головна ознака природних ресурсів – зміна їхніх властивостей при залученні до виробничого процесу [6].

Таким чином, виходячи із аналізу теоретичних напрацювань науковців, можемо зробити висновок, що природними ресурсами є всі існуючі вичерпні компоненти навколишнього середовища, основне призначення яких, з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні.

Визначення поняття та правової природи правових відносин має велике значення для аналізу специфіки цих відносин у галузях права, зокрема, в адміністративному праві, сферою дії якого охоплюються відносини у галузі публічного права [7, с. 76]. Кожен вид правовідношення має свої особливості, зумовлені його змістом, сферою застосування та суб'єкт-об'єктним складом, а також впливом методів регулювання, притаманних тим галузям права, норми яких врегульовують такі правовідносини. Широкого поширення набула практика охоплення галуззю адміністративного права питань притягнення до адміністративної відповідальності. Разом із цим, сучасні дослідження перебувають на тій позиції, що в межах галузі адміністративного права вже давно сформувалася і потребує самостійного визнання (така галузь, як адміністративно-деліктне право) [8, с. 37].

Поняття адміністративного делікту (правопорушення) знайшло своє відображення у ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, згідно з яким адміністративним правопорушенням (проступком) визначається

ся протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи діяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, особисту або громадську власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління, і за яку законодавством передбачена адміністративна відповідальність [9; 10].

У теорії права делікт (правопорушення) за ступенем суспільної небезпеки ділиться на злочини і проступки. Сферами вчинення правопорушень (злочинів і проступків) можуть бути економічні, військові, дорожньо-транспортні, податкові, митні тощо. Але в радянському праві такі «теорії» вважались хибними. Тому для спрощення життя соціалістичним органам усі проступки були названі адміністративними правопорушеннями та розміщені в одному кодексі – Кодексі України про адміністративні правопорушення [9; 11, с. 757].

У свою чергу, екологічне правопорушення (делікт або злочин) – це винне, протиправне, суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність), яке посягає на встановлений порядок використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та порушує екологічні вимоги і пов'язані з ними інші права людини. Дані порушення мають екологічну спрямованість і призводять до екологічної небезпеки та майнової і моральної шкоди природним ресурсам, належним власнику чи користувачу, навколишньому природному середовищу, життю і здоров'ю людини [12, с. 161].

Саме тому адміністративним деліктом у сфері використання та охорони природних ресурсів можна визнати протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи діяльність, що посягає на встановлений порядок охорони та використання всіх існуючих вичерпних компонентів навколишнього середовища, основне призначення яких, з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні.

Як слушно зазначає О. Стукаленко, трансформація соціально-економічних процесів в Україні супроводжується виникненням складних та комплексних суспільних відносин, які потребують врегулювання нормами кількох галузей права [13].

Адміністративні правовідносини охоплюють адміністративно-деліктні відносини, але співвідношення вказаних понять, на думку М. Самбор, можливе як відношення загального та спеціального. Разом з цим адміністративно-деліктним відношинам притаманні свої особливості, які відмежовують вказаний вид правовідносин від інших відносин, що регулюються нормами адміністративного права [8, с. 40].

У свою чергу, доктринально, адміністративно-деліктні відносини – урегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які виникають з приводу вчинення адміністративного правопорушення [14].

З огляду на вищевказане, цілком законірно буде висновок, що адміністративно-деліктні відносини у сфері використання та охорони природних ресурсів – це врегу-

льовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які виникають, змінюються або припиняються під час посягання на встановлений порядок охорони та використання всіх існуючих вичерпних компонентів навколишнього середовища, основне призначення яких, з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні.

Зауважимо, що адміністративна відповідальність – інститут адміністративного права, норми якого в їх аналізі на праксеологічній площині виконують певну інтегративну гносеологічну функцію. Цей інститут є своєрідним двостороннім, спільним соціально-правовим субстратом, який єднає всіх суб'єктів адміністративно-деліктних відносин – правопорушника (він має обов'язок понести позбавлення, передбачені санкції статті Особливої частини КУпАП та пов'язані з цим процесуальні права) і компетентних органів державної влади та їх посадових осіб (мають обов'язок притягнути до адміністративної відповідальності правопорушника та пов'язані з цим процесуальні права) [15, с. 58].

Колпаков В. зауважує, що адміністративно-деліктні відносини, по-перше, породжують права й обов'язки, змістом яких є необхідність для правопорушника нести відповідальність, а суб'єкта юрисдикції – застосовувати до нього стягнення. Виникнення адміністративно-деліктних відносин законодавець жорстко зв'язав лише з одним типом правових імперативів – учиненням адміністративного правопорушення. Для адміністративно-деліктних відносин характерно те, що весь їхній зміст пронизує найважливіший юрисдикційний принцип змагальності учасників. Останні наділяються законодавцем відповідними процесуальними правами. Саме реалізація даного принципу додає особливу своєрідність розглянутим відношинам, формує специфічний правовий режим [16, с. 80–82, 85; 15, с. 59].

Специфіка адміністративно-деліктних відносин полягає в тому, що вони іманентні, тобто внутрішньо притаманні адміністративній деліктності, оскільки їх виникнення прямо та об'єктивно пов'язано з фактом скоєння адміністративного делікту [17, с. 20]. Отже, в основі адміністративно-деліктних відносин перебуває адміністративний делікт і пов'язані з ним суб'єктивні та об'єктивні чинники його виникнення (вчинення), а також усунення негативних наслідків адміністративного делікта [8, с. 40].

За думкою В. Коваленко, відносини відповідальності за порушення встановленого порядку і правил (адміністративно-деліктні відносини) виникають і разі порушення заборон, які встановлені Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими нормативними актами. Розвиток таких відносин завершується застосуванням до винних таких заходів: накладення адміністративних стягнень на фізичних осіб за вчинення адміністративних правопорушень; накладення дисциплінарних стягнень на фізичних осіб за

вчинення адміністративних правопорушень (ст. 15 КУпАП); застосування до фізичних осіб за вчинення адміністративних правопорушень заходів впливу, які не визначаються законодавцем як адміністративні стягнення (ст. 24 КУпАП); накладення на юридичних осіб за порушення адміністративно-правових установлень стягнень, які не визначаються законодавцем як адміністративні стягнення (притягнення до відповідальності в адміністративному порядку); застосування до юридичних осіб за порушення адміністративно-правових установлень заходів адміністративного впливу, які не визначаються законодавцем як стягнення. [18].

Адміністративній відповідальності за правопорушення у сфері охорони навколишнього природного середовища властиві наступні особливості:

1) поєднання різних видів майнових санкцій, установлених КУпАП, Цивільним, Земельним, Лісовим, Водним кодексами України (штрафи, зобов'язання відновлення порушених прав, відшкодування завданої шкоди тощо). Таке поєднання, на наш погляд, не завжди є позитивним, оскільки вказані кодекси передбачають застосування різних санкцій за типові правопорушення, що ускладнює діяльність правозастосовчих органів;

2) у більшості випадків під час притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, передбачених главою 7 КУпАП, до винних осіб застосовуються стягнення у вигляді накладання фіксованих сум штрафу, без урахування розміру фактично завданої шкоди та платоспроможності правопорушника. Така позиція законодавця фактично нівелює принцип застосування справедливого індивідуального покарання;

3) адміністративні стягнення часто поєднані з дисциплінарними, що накладаються на посадових осіб і громадян. Недоліком чинного адміністративного законодавства є те, що в ньому відсутнє поняття посадової особи, а тлумачення терміна «посада» в межах Закону України «Про державну службу» здійснюється лише щодо діяльності державного органу чи його апарату;

4) на підставі КУАП до відповідальності можуть бути притягнені виключно фізичні особи, у тому числі й посадовці, до яких передбачені та застосовуються більш суворі покарання, що визначаються в санкціях відповідних статей. У той же час, аналіз окремих норм глави 7 КУАП дозволяє зробити висновок, що вказані правопорушення можуть бути вчинені й юридичними особами (незаконне використання земель державного лісового фонду, самовільне відхилення від проектів внутрішньогосподарського землеустрою тощо) [19].

Таким чином, адміністративно-деліктним відношенням у сфері використання та охорони природних ресурсів притаманні загальні ознаки адміністративно-деліктних відношень (вони іманентні, породжують права та обов'язки, виникають на підставі вчинення адміністративного правопорушення, виникають між правопорушником та посадовою особою) та спеціальні, серед яких можна виокремити: вичерпний перелік адміністративних

деліктів наведено в Главі 7 Кодексу України про адміністративні правопорушення; вони виникають, змінюються або припиняються під час посягання на встановлений порядок охорони та використання природних ресурсів; їх об'єктом є всі існуючі вичерпні компоненти навколишнього середовища, основне призначення яких, з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні; поєднання різних видів майнових санкцій; мають на меті покарання винних, припинення і попередження порушень законодавства в галузі раціонального природокористування та охорони природних ресурсів, а також поновлення порушених прав власників природних ресурсів і природо-користувачів; у переважній більшості випадків застосовується такий вид покарання як штраф; вони поєднані з дисциплінарними стягненнями.

Адміністративна відповідальність настає за наступні адміністративні правопорушення у сфері посягання на природне середовище: при порушенні ст. 52 – 92-1 (зокрема, псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель; порушення правил використання земель; самовільне зайняття земельної ділянки; стаття перекопання або приховування даних державного земельного кадастру; зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу; незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель; порушення строку погодження (відмови у погодженні) документації із землеустрою; порушення законодавства про Державний земельний кадастр; знищення або пошкодження відмежувальних знаків у лісах; знищення корисної для лісу фауни; порушення вимог пожежної безпеки в лісах; самовільне випалювання рослинності або її залишків; порушення порядку здійснення викиду забруднюючих речовин в атмосферу або впливу на неї фізичних та біологічних факторів; порушення порядку виконання діяльності, спрямованої на штучні зміни стану атмосфери й атмосферних явищ; порушення вимог законодавства у сфері хімічних джерел струму; порушення правил застосування, зберігання, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів; порушення законодавства про захист рослин; порушення правил використання об'єктів тваринного світу; виготовлення, збут, зберігання чи реклама заборонених знарядь добування (збирання) об'єктів тваринного або рослинного світу; приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів; відмова від надання чи несвоєчасне надання екологічної інформації) [9].

Розглядаючи загальну юридичну характеристику Глави 7 КУпАП України «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини», О. Шем'яков, Я. Батракова зазначають, що родовим об'єктом цієї групи деліктів є суспільні відносини у

сфері охорони права громадян на безпечно довкілля, а також у сфері охорони та раціонального використання природних ресурсів, зокрема повітряних, водних, земельних; флори й фауни, їх середовища; забезпечення збереження генетичного фонду існуючих організмів; регулювання наслідків техногенного впливу на природні комплекси; суспільні відносини у сфері охорони історико-культурної спадщини [12, с. 161].

Вони пропонують виділити такі групи суспільних відносин: відносини у сфері охорони та раціонального використання земельних ресурсів та державного контролю за порядком здійснення землеустрою (ст. 52, 53, 53-1, 53-2, 54-56 КпАП України); відносини у сфері геологічного вивчення та охорони надр (ст. 57, 58 КпАП України); відносини у сфері охорони та реалізації права на водокористування (ст. 58-61 КпАП України); відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища з питань використання флори та фауни (ст. 63-77, 77-1, 83-1, 85, 85-1, 86, 87, 88, 88-1 КпАП України); відносини у сфері охорони навколишнього природного середовища з питань встановленого порядку використання відходів, хімічних речовин та хімічних джерел (ст. 81-83, 91-3 КпАП України); відносини у сфері охорони атмосферного повітря (ст. 78, 79, 80 КпАП України); відносини у сфері регулювання реалізації окремих прав на використання природних ресурсів навколишнього середовища, екологічної безпеки (ст. 79-1, 80, 91-1, 91-2, 94 КпАП України); відносини у сфері регулювання порядку використання природно-заповідного та архівного фонду, стандартизації та обліку (ст. 88-2, 90, 91, 92-1 КпАП України); відносини у сфері охорони культурної спадщини (ст. 92 КпАП України). Предметом цих адміністративних деліктів є природні ресурси загальнодержавного й місцевого значення: тваринні, рослинні, водні, атмосферні та земельні. Їх походження є первинним, тобто природним, без застосування при їх створенні людських ресурсів (окрім ст. 92 КпАП України, де предметом є культурна спадщина) [12, с. 162].

Таким чином, досліджувані родовим об'єктом адміністративних деліктів у сфері використання та охорони природних ресурсів є встановлений порядок охорони та використання всіх існуючих вичерпних компонентів навколишнього середовища, основне призначення яких, з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні. Безпосереднім об'єктом адміністративних деліктів у сфері використання та охорони природних ресурсів є раціональне використання природних ресурсів та збереження існуючих його компонентів.

Аналіз змісту статей глави 7 КУАП дозволяє зробити висновки, що більшість правопорушень у галузі охорони природи та використання природних ресурсів – це активні протиправні дії, що можуть завдавати шкоди як власне природним ресурсам, так і фізичним та юридичним особам, що здійснюють на відповідних територіях свою господарську

чи іншу діяльність. Так, псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель (ст. 52 КУАП), незаконна порубка, пошкодження та знищення лісових культур і молодняка (ст. 65 КУАП) завдають шкоди власне навколишньому природному середовищу, оскільки має місце зміна його фізико-хімічних властивостей. У таких випадках шкода охоронюваним суспільним відносинам є очевидною. У більшості ж випадків порушення порядку їх використання завдає шкоди державним чи приватним інтересам, що, проте, не зменшує ступеня шкідливості відповідних правопорушень. Так, від знищення межових знаків (ст. 56 КУАП) або ж приховування або перекручування даних земельного кадастру (ст. 53-2 КУАП) власне природним ресурсам шкода може й не завдаватись, а у випадках самовільного зайняття земельної ділянки (ст. 53-1) та за умов якісної її обробки може навіть і підвищитися родючість відповідних земель. Проте сам факт незаконного, неналежного використання відповідних природних ресурсів, нехтування вимогами чинного законодавства, правами, свободами інших суб'єктів права вже є свідченням прояву правового нігілізму, небажання співвідносити свою поведінку з вимогами правових норм тощо та є підставою застосування заходів державного примусу, у тому числі й заходів адміністративної відповідальності [19].

Попри множинність проявлень об'єктивної сторони порушень у галузі охорони природи та використання природних ресурсів, у більшості правопорушень повторюється і виражається як здійснення наступних протиправних вчинків: псування, забруднення, порушення правил використання чи охорони, знищення тощо. Суб'єктивна сторона вказаних правопорушень полягає у здійсненні навмисних чи необережних діянь. Як правило, більшість правопорушень у цій галузі здійснюється суб'єктами права навмисно (наприклад, самовільне заняття земельної ділянки, приховування або перекручення даних земельного кадастру, самовільне сінокосіння, виробництво продукції з відходів чи з їх використання без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації), хоча можуть бути і випадки необережного вчинення правопорушення (порушення вимог пожежної безпеки в лісах, пошкодження сінокосів і пасовищних угідь на землях державного лісового фонду) [19].

Таким чином, структурні елементи адміністративного делікту в сфері використання та охорони природних ресурсів розкривають сутність та зміст адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Висновки. Все вище наведене дає можливість зробити висновок, що адміністративно-деліктні відносини в сфері використання та охорони природних ресурсів – це врегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, які виникають, змінюються або припиняються під час посягання на встановлений порядок охорони та використання всіх існуючих вичерпних компонентів навколишнього середовища, основне призначення яких,

з матеріальної точки зору, полягає в забезпеченні необхідними благами суспільства через безпосередню розумову та фізичну діяльність конкретних людей, задіяних у їх використанні. Структурні елементи адміністративного делікту в сфері використання та охорони природних ресурсів розкривають сутність та зміст адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аграрне право України: підручник / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк [та ін.]; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
2. Шульга Є.В. Правове розмежування понять «раціональне природокористування» та «використання природних ресурсів» на прикладі лісового фонду / Є.В. Шульга // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. – 2014. – Вип. 197(3). – С. 149-154. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnapr_2014_197\(3\)_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnapr_2014_197(3)_23)
3. Екологія. Підручник / С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, М.А. Хвесик та ін. – К.: КНЕУ, 2005. – 371 с.
4. Минц А.А. Экономическая оценка естественных ресурсов / А.А. Минц. – М: Мысль, 1972. – 302.
5. Шиленко М.В. Поняття адміністративно-правової охорони природних ресурсів / М. В. Шиленко // Митна справа. – 2013. – № 4(2). – С.254-258.
6. Екологічний менеджмент: навчальний посібник; за ред. В.Ф. Семенова, О.Л. Михайлюк; ОДЕУ. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 407 с.
7. Харитоновна О.І. Деякі проблеми загальної теорії правовідносин / О.І. Харитоновна // Актуальні проблеми держави і права. – 2003. – Вип. 21. – С.75-84.
8. Самбор М.А. Адміністративно-деліктні правовідносини: окремі погляди на поняття та зміст / М.А. Самбор // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 6. – С. 36-42.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984 р. // ВВР Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51.
10. Подлінув С.Д. Адміністративна деліктологія: [навчально-методичний посібник] / С.Д. Подлінув. – К.: Юридична література, 1999.
11. Петков С.В. Римське право як основа для побудови сучасної ефективної публічно-правової моделі відносин між владою та громадянином: питання юридичної деліктології / С. В. Петков // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 756-770.
12. Шем'яков О.П. Адміністративні делікти, що пов'язані з реалізацією окремих напрямків державної екологічної політики / О.П. Шем'яков, Я.В. Батракова // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2011. – Вип. 3. – С. 159-167.
13. Стукаленко О.В. Адміністративна відповідальність за порушення норм земельного законодавства (матеріальний і процесуальний аспекти) Дис ... канд. наук: 12.00.07. – 2009 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://disser.com.ua/content/351113.html>
14. Юридичний словник-довідник [Електронний ресурс]: SUBJECT. – 2015.– Режим доступу: <http://subject.com.ua/pravo/dict/34.html>
15. Балабан С.М. Оцінка ефективності адміністративно-правового регулювання деліктних відносин / С.М. Балабан // Наше право. – 2014. – № 6. – С. 57-65.
16. Колпаков В.К. Деліктний феномен в адміністративному праві України: дис. ... д-ра юрид. наук.: 12.00.07 / В.К. Колпаков; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2006. – 454 с.
17. Денисенко В.В. Теория административно-деликтных отношений: дисс ... докт. юрид. наук по спец.: 12.00.014 – Административное право; финансовое право; информационное право / В. В. Денисенко. – СПб., 2002. – 394 с.
18. Коваленко В.В. Курс адміністративного права України: підручник / В.В. Коваленко. – Київ: Юрінком Інтер. – 2012. – 805 с.
19. Адміністративні правопорушення в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії і культури [Електронний ресурс]: STUDOPEDIA. – 2014.– Режим доступу: http://studopedia.su/13_95130_administrativni-pravoporushennya-v-galuzi-ohoroni-prirodi-vikoristannya-prirodnih-resursiv-ohoroni-pamyatnikiv-istorii-i-kulturi.html